

Jaana Ignatius, Hannele Karhunen ja Maija-Leena Kukkonen

**HARJOITTELU ASiantuntijaksi Kehittymisen
Edistäjänä Ammattikorkeakouluissa**
Kehittämispohjaisen oppimisen
toimintamalli (LbD) harjoittelussa

Copyright © tekijät
ja Laurea-ammattikorkeakoulu

ISSN 1796-7325
ISBN 978-951-799-136-0
Vantaa, 2008

Laurea-ammattikorkeakoulu

**HARJOITTELU ASiantuntijaksi
KEHITTÄMISEN EDISTÄJÄNÄ
AMMATTIKORKEAKOULUSSA
Kehittämispohjaisen oppimisen
toimintamalli (LbD) harjoittelussa**

Benchmarking-työryhmä 22.11.2007

Jaana Ignatius

Karhunen Hannele

Maija-Leena Kukkonen

2008 Vantaa

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 AMMATTIKORKEAKOULUJEN HARJOITTELUN KEHITTÄMISLINJAUKSIA	6
3 BENCHMARKINGIN TOTEUTUS	8
3.1 Harjoittelun benchmarkingin tavoitteet	8
3.2 Harjoittelun benchmarkingin prosessi	9
4 BENCHMARKINGIN TULOKSET JA NIIDEN TULKINTA	12
5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA	18
LÄHTEET	21
LIITTEET	22

1 JOHDANTO

Laurea-ammattikorkeakoulun laatutoiminnan mukaisesti Laureassa toteutetaan vuosittain strategialähtöisyyteen perustuvaa sisäistä benchmarkingia. Benchmarkingin tavoitteena on saada systemaattisesti eri toimipisteiden hyvät käytännöt laurealaisten toimintaan ja levitetyiksi laajalti. Lukuvuoden 2007–2008 Laurean laatutoiminnan linjausten mukaisesti syksyllä 2007 toteutettiin sisäinen harjoittelua käsittelevä benchmarking.

Elinkeino- ja työelämä muuttuu voimakkaasti ja nopeasti. Monimutkaistuvassa työelämässä koulutukselta odotetaan entistä enemmän monialaisen asiantuntijuuden kehittymisen tukemista. Työelämässä ja ammattikorkeakoulutuksessa pätevyyttä kuvaavia käsitteitä ovat laaja-alaisuus, kansainvälisyys, tutkiva ote, muutosvalmius ja vuorovaikutustaidot sekä yrittäjämäinen rohkeus ylittää osaamisensa rajoja. (Salonen, 2007, 6.)

Koulutuksen ja työelämän yhteistyö ja niiden väliset suhteet ovat nousseet kehittämisen kohteeksi Suomessa ja muualla maailmassa eri koulutusasteilla. Toisaalta korostetaan tietoon perustuvaa osaamista, toisaalta sitä, että ammattikorkeakoulussa tarjottavan opetuksen ohella aidoissa työympäristöissä hankitut taidot ovat välittömästi sovellettavissa työelämään. (Salonen, 2007, 6.)

Ammattikorkeakoulut perustettiin profiililtaan käytännöllisiin asiantuntijatehtäviin valmistaviksi korkeakouluiksi ja harjoittelun liittäminen kaikkiin tutkintoihin ratkaistiin jo kokeilulainsäädännön yhteydessä. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä siirryttiin keskiasteen ammatillisen koulutuksen keskitetysti ohjatusta opetussuunnitelmatyöstä alueellisesti hajautettuun suunnittelu- ja kehittämistyöhön. Tämän myötä muun muassa harjoitteluun ja sen järjestämiseen liittyvät ratkaisut siirtyivät yksittäisten ammattikorkeakoulujen vastuulle. Historia heijastaa edelleen ammattikorkeakoulujen harjoittelun toteutuksiin. Koulutusaloilla valitsevien perinteiden ja ammattikorkeakoulukohtaisten kehittämistyöhön tuloksena ammattikorkeakoulujen harjoittelujärjestelmä on toteutuksiltaan ja toimintatavoiltaan hyvin monimuotoinen (Salonen, 2007, 6.)

Harjoittelun tavoitteista säädetään Valtioneuvoston asetuksen ammattikorkeakouluista (352/2003) 7 §:ssä: ”Harjoittelun tavoitteena on perehdyttää opiskelija ohjatusti erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä.” Ammattikorkeakouluopin-
toihin sisältyy ammattitaitoa edistävää kotimaista ja/tai ulkomaista harjoittelua 30–75 opintopistettä. Harjoittelun toteutustavat vaihtelevat koulutusaloittain ja –ohjelmittain. Harjoittelun tavoitteista, sisällöstä ja suoritustavoista määrätään

koulutusohjelman opetussuunnitelmassa (www.laurea.fi). Tutkintosäännön mukaan harjoittelun tavoitteena on, että opiskelija perehtyy ohjatusti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä. Harjoittelun avulla luodaan kiinteä yhteys teorian ja käytännön välille. Kunkin alan opetussuunnitelmassa on tavoitteet harjoittelulle ja opiskelija laatii opetussuunnitelman tavoitteiden suunnassa henkilökohtaisen suunnitelman harjoittelun toteuttamiseen. Harjoitteluun voi liittyä toimeksiantoja, opiskelijan tekemiä analyysejä ja raportteja, erilaisia kehittämisprojekteja sekä alan asiantuntijatyötä. Harjoittelun tavoitteet, sisältö, toteuttamistapa ja arviointi määritellään koulutusohjelmittain. (Laurean tutkintosääntö)

Työelämäyhteyden vahvistaminen on yksi Laurean tavoitteista. Laureassa on omana pedagogisena innovaationa ollut käytössä Learning by Developing (LbD), kehittämispohjainen oppiminen. Toimintamallissa opiskelijan oppiminen kohdistuu työelämän aitoon kehittämiseen, tutkimuksellisuuteen, ihmisten kohtaamiseen ja uuden tiedon tuottamiseen. LbD-toimintamallissa oppimisen tukemisen ja ohjaamisen muotona on nähty erilaisten integratiivisten oppimisympäristöjen luominen Laureaan. LbD-toimintamallin soveltaminen on vireyttänyt integratiivisia oppimisympäristöjä LbD:tä toteuttaviksi opiskelijoiden harjoittelupaikoiksi. Kehityksen myötä harjoittelu ja muu oppiminen lähentyvät toisiaan. Benchmarking on tähdännyt muuttuneissa olosuhteissa syntyneiden uusien hyvien käytänteiden tekemiseksi näkyviksi.

Raportissa käsitellään ammattikorkeakouluopintojen osana tehtävän harjoittelun kehittämisen linjauksia. Harjoittelun benchmarkingin tulokset käsitellään suhteessa Laurean kehittämispohjaisen oppimisen LbD-ulottuvuuksien näkökulmasta. Ulottuvuuksia ovat autenttisuus, kumppanuus, kokemuksellisuus, tutkimuksellisuus ja luovuus. Tulosten käsitteleminen ja tulkitseminen johtopäätöksineen perustuvat ulottuvuusnäkökohtiin. Tavoitteena on saada näkyviin LbD-vaikutukset Laurean harjoittelukäytänteissä.

2 AMMATTIKORKEAKOULUJEN HARJOITTE- LUN KEHITTÄMISLINJAUKSIA

Ammattikorkeakoulujen harjoittelua on kehitetty systemaattisesti vuodesta 2004 alkaen, jolloin harjoittelun kehittämishanke (Harke) aloitti työnsä. Yksittäiset ammattikorkeakoulut olivat kehittäneet omaa toimintaansa toisistaan irrallaan. Harke-hanke tarjosi ensimmäistä kertaa yhteisen foorumin, jossa keskityttiin ai-noastaan harjoittelukäytänteiden kehittämiseen. Hankkeen tuloksena on syntynyt kolme julkaisua: 10.5.2005 Harjoittelun juurilla, 7.2.2006 Aineksia onnistu-neeseen harjoitteluun ja 18.1.2007 Harjoittelusta AMK-opintojen kuningas. Har-joittelun kehittämishankkeen 2004–2006 loppuraportti.

Laurean Benchmarking-päivä 22.11.2007 aloitettiin Harke-hankkeen projekti-päällikkö Paula Salosen asiantuntijaluennolla, jossa hän nosti esiin voimakkaasti harjoittelun merkityksen ja statuksen muutosta ammattikorkeakouluissa. Harjoit-telu on hänen mukaansa avain opiskelijan ammatilliseen kasvuun, mikä pitää näkyä käytännössä myös ammattikorkeakoulun strategisen tason suunnittelus-sa. Harjoittelua ei tule nähdä pelkästään opiskelijaan kohdistuvaksi toiminnaksi vaan jokaista toimijaa hyödyttävällä tavalla (Win-Win-periaate).

Työnantajan näkökulmasta harjoittelu toimii uuden tiedon ja innovaatioiden saannin väylänä, turvallisena tapana hankkia uusia työntekijöitä ja kehittää toi-mintaa tutkimus- ja kehittämishankkeiden ja opinnäytetöiden avulla. Samalla ra-japinta korkeakoulun ja työelämän välillä tiivistyy hedelmälliseksi dialogilamellik-si. Henkilöstön näkökulmasta harjoittelu on pitkäjänteistä, arvokasta työtä ja yh-teydenpitoa, jonka tuloksena koulutuksen kehittämiseksi saadaan autenttista tie-toa, käytännön työelämän ammattitaito lisääntyy. Korkeakoulun kannalta harjoit-telu tukee muun muassa tutkimus- ja kehittämistoimintavolyymien kasvua ja tut-kintojen tunnettuutta sekä työ- ja elinkeinosuhteiden kehittämistä. Korkeakoulu saa järjestelyjen avulla palautetietoa työelämäältä. Opiskelijan ammatillisen kas-vun osana harjoittelu antaa mahdollisuuden yrittäjyyden kokeiluun, verkostosuh-teita, oman osaamisen testaamista ja hyödyntämistä työelämässä.

Harjoittelun ohjausta ei Salosen mukaan voida ohittaa. Vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää, että opiskelija kokee saavansa ohjausta ja että erilaisia tarpeita otetaan huomioon. Tavoitteena on, että ohjauksella harjoittelussa opiskelijan oppiminen syvenee ja kohdentuu opiskelijan asettamiin tavoitteisiin. Ohjausta tapahtuu koko harjoitteluprosessin ajan, ennen harjoittelua, sen aikana ja sen jälkeen. Opettajaohjaajan kouluttamisella harjoittelun ohjaukseen on merkitystä harjoittelun tavoitteiden saavuttamisessa.

Harke-hankkeen loppuraportti on www.cou.fi/harke. Loppuraportti sisältää kehittämissuosituksia harjoittelukäytänteiden parantamiseksi, erilaisten lomakkeiden tietopankin sekä Laadukas harjoittelu –käsikirjan.

Toimiviksi työvälineiksi oppimisen ohjauksen kehittämiseen Paula Salonen esitelti ammattikorkeakoulujen yhdessä tekemän sivuston www.harjoittelupedia.wikispaces.com, josta on Open Source –periaatteella saatavissa harjoittelun laatukäsikirja ja ohjaajataitojen itsearviointitestit. Kansainvälisen harjoittelun eri toimijoille on Jyväskylässä lähinnä toisen asteen tarpeisiin suunniteltu eTaitava-mobiilisovellus, jota ammattikorkeakoulut ovat myös hyödyntäneet.

Suosittelusten vieminen arkikäytänteisiin on vaikeaa. Opiskelijan ja työelämän yhteyksien kehittämisverkosto Into 2007–2009 pyrkii implementoimaan suoritukset arjen ohjaustyöhön. INTO-verkoston tarkoituksena on kehittää ja tukea työelämäläheistä oppimista ammattikorkeakouluissa. Verkostossa pyritään lähentämään ammattikorkeakouluja ja työelämää, kehittämään opiskelijoiden työelämävalmiuksia, edistämään ammattikorkeakouluista valmistuneiden työllistymisen laatua sekä kirkastamaan ja vahvistamaan ammattikorkeakoulujen roolia työelämässä. Hanke rakentuu neljän teemakokonaisuuden ympärille: 1) työelämäläheinen oppiminen, 2) urasuunnittelu, 3) mentorointi ja 4) työelämäyhteistyö. Into-hankkeen ohjausryhmänpuheenjohtajana toimii rehtori Pentti Rauhala. Laureasta jäsenenä hankkeessa ovat lehtori Anu Lindström, lehtori Pirjo Tiirikainen, projektipäällikkö Piukku Kilpikivi ja liiketoiminnan johtaja Antti Vettenranta.

3 BENCHMARKINGIN TOTEUTUS

Benchmarkingin perimmäinen tarkoitus on oman suorituskyvyn kehittäminen hyödyntämällä toisilta oppimaamme. Benchmarking on menetelmä, jonka avulla on mahdollista systemaattisesti oppia oman organisaation sisällä tai esikuvaorganisaatioilta. Se on vuorovaikutteisen oppimisen menetelmä, jossa parhaimmillaan käydään hyvää dialogia molemminpuolisen kommunikaation korostuessa. Innostavaan ja motivoivaan toiminnan tulokseen päästään helpoiten, kun benchmarkingin toteuttamiseen liittyy omaehtoista uteliaisuutta päästä toisten toimijoiden salattuun maailmaan. Toiminnan tuloksena hahmottuu esimerkkejä hyvin toteutetusta toiminnasta, jotka auttavat parantamaan ja tehostamaan oman organisaation toimintoja sekä suoritus- ja kilpailukykyä. (Karjalainen 2002.)

Benchmarkingissa sovelletaan vertailevan arvioinnin periaatteita, jossa konkreettisen tiedostamisen ja kehittämisen tavoitteiden lisäksi tuotetaan uutta ajattelua, ennalta arvaamattomia innovaatioita ja tulevaisuuden ennakoitua. Vertailevan arvioinnin tavoitteena on parhaiden käytänteiden identifioiminen ja soveltaminen oman organisaation toiminnan kehittämisen prosessissa. Kilpailullisuuden sijasta arvioinnista voidaan nostaa etualalle menetelmän yhteistyötä rakentavat vaikutukset. Parhaiden käytänteiden etsiminen voi nostaa yhteistyön tasoa. (Karjalainen 2002.)

Laureassa sisäisen benchmarkingin tavoitteina ovat hyvin käytänteiden identifioiminen ja soveltaminen omaan toimintaan: oman toiminnan kehittäminen, yhteistyötä rakentavien vaikutusten esille tuominen, dialogi, uuden ajattelun tuottaminen, innovointi ja tulevaisuuden ennakointi. Benchmarking toteutetaan Laureassa kerran vuodessa kehittämisen painopisteiden suuntaamana. Tarkoituksena on edistää hyvien käytänteiden leviämistä eri koulutusohjelmien välillä ja Laurean sisällä.

3.1 Harjoittelun benchmarkingin tavoitteet

Benchmarking-päivän tavoitteena oli kuvata ja vertailla erilaisia laurealaisia harjoittelun käytänteitä: miten harjoittelu edistää asiantuntijaksi kehittymistä ammatikorkeakoulussa ja miten kehittämispohjaisen oppimisen toimintamalli (LbD) todentuu harjoittelussa. Tilaisuudessa esitettävä harjoittelukäytänne saattoi olla toteutunut tai kehittymässä oleva. Monikulttuurisuuden mukana oloa benchmarkingissa pidettiin tärkeänä.

3.2 Harjoittelun benchmarkingin prosessi

Laureassa on vuodesta 1997 lähtien toteutettu strategisiin lähtökohtiin suuntautuvan toiminnan arviointi sisäisen auditoinnin tai benchmarkingin menetelmällä. Auditointi toteutetaan kerran vuodessa. Harjoittelun benchmarkingin projektityöryhmään kuuluivat laatupäällikkö Jaana Ignatius, laatukoordinaattori Hannele Karhunen ja laatuasiantuntija Maija-Leena Kukkonen.

Työryhmän työskentely koostui eri vaiheista alkaen suunnittelusta ja päättyen tulosten julkistamiseen. Työryhmän työprosessiin kuuluivat Harjoittelun benchmarkingin prosessivaiheet –taulukossa kuvatut osa-alueet (Taulukko 1).

Taulukko 1. Harjoittelun benchmarkingin prosessivaiheet

1. BM-suunnittelu 18.9.2007	2. Harjoittelun BM:n kriteerit 27.9.2007	3. Pyyntö esityksistä laatuasiantuntijoille ja koulutusalojohtajille 1.10.2007
4. Ehdotukset esitettävistä hyvistä käytänteistä 18.10.2007 Hannele Karhuselle	5. Ehdotusten käsittely ja lomakkeen teko ilmoittautumista varten	6. Esitettävien harjoittelukäytänteiden valinta 26.10.2007 klo 9-11
7. BM-päivän ohjelman lähettäminen ja ilmoittautumisesta tiedottaminen viikkotiedotteessa ja sähköpostilla 2.11.2007	8. Ilmoittautuminen alkaa vkolla 46 viikkotiedotteen ja sähköpostin kautta ja päättyy 12.11.2007	9. BM-päivä 22.11.2007 Tikkurilassa klo 9.00-15.15
10. Aineiston analyysi, tulosten yhteenveto ja raportin työstäminen 4.12.2007	11. Tulosten julkistaminen 01/2007	12. Tulosten hyödyntäminen Laureassa ja muissa ammattikorkeakouluissa

Benchmarkingin suunnitteluvaiheessa täsmennettiin benchmarkingin tavoitteet. Näiden perusteella kiteytettiin harjoittelun benchmarkingin kriteerit ja osallistujille laadittava havaintolomake (Liite 3).

Kussakin Laurean toimipisteessä laatuasiantuntijat ja koulutusalojohtajat ehdottivat esitettävät harjoittelukäytänteet, joista työryhmä vahvisti seitsemän. Kunkin hankkeen vastuhenkilö täytti harjoittelukäytänteestä (Liite 1) ennakkoon benchmarking-työryhmän lähettämän lomakkeen, jossa kuvattiin harjoittelukäytänteet ja harjoittelutoimintaympäristö. Benchmarking-tilaisuudesta tiedotettiin Laurean viikkotiedotteessa ja henkilöstöä muistutettiin sähköpostitse. Prosessi jatkui benchmarking-tapahtuman toteutuksena 22.11.2007 (ohjelma liite 2). Osallistujia oli 27 henkilöä. Benchmarking-päivä aloitettiin laatukoordinaattorin avauksella, jonka jälkeen kuultiin Into-hankkeen projektipäällikkö Paula Salosen

alustus. Alustuksen jälkeen esiteltiin Laurean harjoittelun hyviä käytänteitä monipuolisesti eri toimipisteistä.

Harjoittelukäytännön esittelyn jälkeen osallistujat keskustelivat ko. käytänneestä ja täyttivät havaintolomakkeen (Liite 3). Benchmarking-työryhmä teki harjoittelukäytänteiden esittelyistä ja käydyistä keskustelusta muistiinpanot. Päivän aikana esitettiin yhteensä seitsemän harjoittelukäytännettä. Laatupäällikkö kokosi lopuksi yhteen päivän tärkeimmät havainnot. Prosessi jatkui tulosten kokoamisena ja analysoimisena sekä päättyi raportoimisena ja sen julkistamisena.

4 BENCHMARKINGIN TULOKSET JA NIIDEN TULKINTA

Benchmarkingin tulosten raportointi keskittyy kehittämispohjaisen oppimisen toimintamallin ulottuvuuksien kuvaamiseen niiden havaintojen ja käydyn keskustelun perusteella, joita esityksistä on tehty. Ohjaavana kysymyksenä on ollut, miten kukin ulottuvuus on edistänyt asiantuntijaksi kehittymistä harjoittelussa. Peilinä havaintojen tarkastelulle on ollut Laurean kuvaukset LbD-toimintamallin ulottuvuuksista.

Benchmarking-päivässä läsnäolijat täyttivät kirjallisen havaintolomakkeen, jonka tarkoituksena oli kerätä tietoja siitä, miten autenttisuus, kumppanuus, kokemuksellisuus, tutkimuksellisuus ja luovuus olivat toteutuneet harjoittelussa ja miten ne olivat tukeneet tai kehittäneet opiskelijan ammatillisen kasvua. Yhteensä saatiin 17 palautelomaketta, joihin osallistujat olivat kirjanneet esitetystä harjoittelukäytänteistä keskeiset havainnot ja johtopäätökset.

Autenttisuus

Laureassa autenttisuutta kuvataan seuraavasti: ” Autenttisuus todentuu siinä, että kehittämispohjaisessa oppimisessa lähtökohtana on aito, työelämän kehittämishanke vastaten sitä osaamista, jonka asiantuntijaksi opiskelija haluaa kehittyä. Kehittämishankkeen idea voi olla vastaajien mukaan työelämäaloitteinen, opettaja-aloitteinen, opiskelija-aloitteinen tai yhdessä ideoitu. Se voi olla ongelmaperustainen mutta myös uudistamisperusteinen, uusien innovaatioiden löytämistä tavoitteleva.” (Raj 2007, 22.)

Autenttisuus on toteutunut esillä olleissa harjoittelukäytänteissä erityisesti opiskelijan osallisuutena työyhteisöön. Havaintojen mukaan on tärkeää, että työyhteisön jäsenyys todentuu heti koulutuksen alussa. Toimiessaan työyhteisössä, opiskelija tutustuu työyhteisön toimintakulttuuriin. Hän oppii ymmärtämään opiskelun kohteena olevaa ilmiötä laajemmin ja syvällisemmin. Tämä epävirallinen oppiminen ja keskustelu työyhteisössä lisää ja rikastuttaa formaalista oppimista. Myös sitoutuminen omaan oppimiseen tiivistyy aidon kokemuksen myötä. Tämä näkyy opiskelijan aktiivisuutena ja vastuun ottamisena omasta oppimisestaan. Opiskelijalla on motivaatiota ja halua tehdä asiat huolella ja hyvin, olla uskottava.

Autenttisuutta ilmentää havaintojen mukaan myös teorian ja käytännön luonteva yhdistyminen aidossa ympäristössä. Todellinen tilanne ja sen tuomat haasteet auttavat opiskelijaa etsimään ratkaisuvaihtoehtoja teoriaa hyödyntäen. Käsitteel-

linen maailma saa ymmärrettävän ja konkreettisen vastineen todellisuudesta. Teoriasta tulee luonteva osa opittavaa kokonaisuutta ja opiskelijan käsitteellinen ajattelu ja ymmärrys kehittyvät. Teorian ja käytännön yhdistymistä kokonaisuudeksi tukevat huolellisesti suunnitellut oppimistehtävät. Oppimistehtävien kautta opiskelija tunnistaa ongelmatilanteita, kysymyksiä ja kiinnostavia ilmiöitä todellisuudesta. Etsiessään vastauksia teorian avulla opiskelijan oma ajattelu ja kyky perustella toimintaansa kehittyvät. Oppimistehtävät harjoittelussa auttavat jäsentämään todellisuutta ja tarkastelemaan opittavaa kohdetta monipuolisesti eri näkökulmista. Myös omien tunteiden tunnistaminen ja käsittely ovat tärkeä osa autenttisuutta.

Autenttisuus oppimisessa ei ole toteutunut pelkästään todelliseen ja aitoon ympäristöön menemällä. Autenttisuus ei ole passiivisuutta. Se edellyttää tietoista ja intensiivistä pyrkimystä ymmärtää todellisuuden (opittavan asian/kohteen) luonnetta. Tämä vaatii paneutumista ja aktiivista ajattelutyötä opittavan asian äärellä, tekeminen ja ajattelu yhdistyvät. Tässä opiskelija tarvitsee tukea opettajaohjaajalta. Systemaattinen ja suunniteltu harjoittelun ohjaus onkin erityisen tärkeä edellytys syvällisen tiedon omaksumisessa.

Kumppanuus

Laureassa kumppanuutta kuvataan seuraavasti: ” Kumppanuus tarkoittaa yhdessä tekemistä, osaamisen jakamista ja yhdessä oppimista. Se tarkoittaa myös erilaisten roolien jakamista ja sopimista. Rooleina tunnistetaan tutkijan, kehittäjän ja työvälineiden opettajan roolit. Kumppanuuteen nähdään kuuluvan keskeisenä myös osallisten vastuullinen sitouttaminen kehittämishankkeeseen, joka osoitetaan kirjallisessa hankesopimuksessa. Jälkimmäinen painottuu käsitelyksissä, jotka ovat kokemuksen myötä muuttuneet. Kumppanuuden rakentumisessa on tärkeää myös yhteisen arvopohjan tietoinen tunnistaminen.” (Raij 2007, 22.)

Harjoittelukäytänteissä kumppanuus on nähty havaintojen mukaan erityisesti vertaistukena. Opiskelijat pitävät vertaisiltaan saamaansa apua tärkeänä. Samassa tilanteessa oleva opiskelijatoveri ymmärtää ja osaa auttaa. Yhteiset tavoitteet ja päämäärät saavat aikaan yhteisöllisyyden. Kokemusten ja ajatusten jakaminen nähtiin kumppanuuteen kuuluvana piirteenä.

Havaintojen mukaan innostava ja salliva ilmapiiri kuuluu kumppanuuteen. Aito kumppanuus on näyttäytynyt toisten arvostamisena ja toisista innostumisena. Yhdessä tekemisen henki on tuottanut tyydytystä ja halua opiskella ja oppia. Jakaminen ja toisilta oppiminen kuuluvat tärkeinä osina kumppanuuteen. Yhteisen arvomaailma ja samanhenkisyys auttavat luomaan yhteisöllistä, rikastutta-

vaa ja turvallista tilaa, mikä tukee oppimista. Erilaiset näkemykset ja niiden julkituominen turvallisessa yhteisössä rikastuttavat oppimista. Toiset kanssaoppijat voivat olla muitakin kuin opiskelijatovereita. Myös opettajat, ohjaajat ja asiakkaat voidaan nähdä kumppaneina.

Kumppanuutta ovat tukeneet kiinnostus ja läsnäolo. Jatkuvuus kumppanuudessa tarkoittaa luotettavaa ja useita vuosia kestävästä yhteistyösuhdetta. Pitkäaikainen kumppanuussuhde kehittyy ja muotoutuu jatkuessaan. Tällöin se mahdollistaa myös opiskelijan oman kehittymisen seuraamisen ja tietoisesti omaan itseen ja toimintaansa kohdistuvan arvioinnin.

Kumppanuutta ja se syntyminen on tukenut yhteinen tila. Tila voi olla fyysinen, virtuaalinen (esim. Optima) tai henkinen, ajatuksellinen yhteys. Fyysinen läheisyys tilan muodossa vauhdittaa yhteistä keskustelua ja ajatusten vaihtoa ja tällä tavoin edistää kumppanuuden syntyä.

Kokemuksellisuus

Laureassa kokemuksellisuutta kuvataan seuraavasti: ”Kokemuksellisuus painottaa jokaisen osallisen aktiivista ja vastuullista roolia omasta oppimisestaan, osallistumista yhdessä tekemiseen ja oppimiseen. Se on kokemusten keräämistä ja jakamista. Kokemus rakentuu prosessissa etenemisestä ja ratkaisujen löytymisestä. Niiden reflektointi sekä merkitysten etsintä yhdessä mahdollistavat työelämäosaamisessa olevan tiedon ja sitä selittävän tiedon ymmärtämisen sekä uuden osaamistiedon tunnistamisen. Kokemuksellisuuden merkitys tulee erityisesti esiin oppimisen arviointiin ja tiedon rakentumiseen liittyvien käsitysten ohessa.” (Raj 2007, 23.)

Harjoittelun benchmarkingin havaintojen mukaan kokemuksellisuutta on esiintynyt kahtena näkökulmana: harjoittelun prosessien organisoimisen ja opiskelijan ammatillisen kasvun ja oppimisen suunnista. Oman oppimiseen sisältyvänä näkyi myös uusien työvälineiden haltuun ottaminen. Oppimisen keskiössä nähtiin harjoittelijan rooli aktiivisena oman oppimisensa ohjaajana. Harjoittelun oppimisen tehokkuutta lisäsi myös ilmapiirin positiivisuus, eloisa toiminta, kannustava oppimisympäristö ja yleinen motivoituvuus.

Vuorovaikutteisuuden merkittävyys opiskelijan harjoitteluprosessin etenemisessä on nähty merkityksellisenä. Vuorovaikutuksen syntyä ja systemaattisuutta on tuettu oppimisympäristöjen käytöllä, kuten Optimalla. Muiden opiskelijoiden ja ohjaajan kanssa tapahtuva kokemusten vaihto harjoittelun eri vaiheissa on noussut näkyväksi hyväksi käytänteeksi. Erilaisten käytännön kokemusten nimominen teoriaan on todentunut harjoittelun benchmarking-kohteissa. Kokemuksia on saatu monipuolisesti niin substanssin, tunteiden ja sosiaalisen ympäristö

alueilta. Integratiivisissa oppimisympäristöissä hankitun työskentelykokemusten siirtyminen käytännön työelämään oli kuulijoiden kiinnostuksen kohteena. Opiskelijoiden itseohjautuvuuden kasvu pystyttiin näkemään. Kansainvälisessä ympäristössä nähtiin oppimisen monipuolisuutta.

Kokemuksellisuuden alalattuvuutena ovat oppimisen arvioinnin ja tiedonrakentamiseen liittyvien käsitysten kehittyminen. Harjoittelujärjestelyissä Optiman kautta mahdollistuvien verkkokeskustelujen merkitys nousi yhteisen arvioinnin mahdollistajaksi. Eettisen osaamisen ja ammattieettisen kasvun reflektoinnit verkossa ovat lisänneet oppimisen syvyyttä. Systemaattiset merkinnät oppimispäiväkirjaan harjoittelun aikana ovat lisänneet oppimisen jäsentymistä.

Tutkimuksellisuus

Laureassa tutkimuksellisuutta kuvataan seuraavasti: ”Tutkimuksellisuus käsitteenä tarkoittaa tutkivaa ja kriittistä työtä, tutkimukseen perustuvan tiedon soveltamista sekä tieteellistä tutkimusta. Kehittämishankkeeseen sidotaan tutkimuksellisuus. Oppiminen yksilönä ja yhteisönä osoitetaan tutkimuksellisesti, samoin kehittämishankkeen vaikuttavuus ja tulokset uutena tietona ovat tutkimuksellista osoitettuja. Tutkimuksellisuuden merkitys tutkija roolina ja vastuuna nousee erityisesti niistä kuvauksista, joissa haastateltavat kuvaavat käsityksiään siitä, miten parhaiten olisi ja miten vastuut tulisi jakaa. Tutkimuksellisuuden vaatimus liitetään ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistehtävään.” (Raij 2007, 23.)

Benchmarking-päivästä tehtyjen havaintojen mukaan tutkivan ja kriittisen työteen soveltaminen on mahdollistunut, kun tutkimuksellisuus on ollut mukana heti opintojen ja ensimmäisten harjoittelujen aikana. Keskitetyt tiedonlähteet ja tilastot ovat tukeneet tutkimuksellisuuden toteutumista. Arjen käytännön ja tutkimuksen sujuvaa yhdistämistä on pidetty toimivana sovelluksena. Harjoittelun prosessien hyvä avaaminen näytti tuoneen systemaattisuutta työteen perustaksi. Harjoittelun palaute- ja seurantajärjestelmän kehittyminen tulee vahvistamaan oppimisen tulosten tehostumista.

Havaintojen mukaan harjoittelussa oppiminen nähtiin sekä yksilön oppimisena että yhteisön oppimisena. Myös harjoittelussa toteutuvien kehittämishankkeiden toteuttaminen ja arviointi ovat lisänneet tutkimuksellisuutta. Yksilön oppimista on tukenut harjoittelun alkuvaiheen ja keskivaiheen ja loppuvaiheen ammatillisen kasvun keskustelut, joiden avulla opiskelija on oppinut ymmärtämään, mitä asioita tulee ottaa huomioon oman itsensä ja toimintansa kehittämisessä. Tutkimuksellisuutta on edistetty harjoittelussa teorian ja harjoittelun integrointina. Yhteisön oppimisen tutkimuksellisuus on näkynyt palautetiedon hyödyntämisellä.

Kokemusten yhteinen jakaminen ja reflektointi ovat edistäneet yhteisön oppimista. Harjoittelun aikana opiskelija on voinut toimia tutkimusharjoittelijana; tiedon keräily Optimaan on antanut mahdollisuuksia erilaisiin yhteistyömahdollisuuksiin. Vuosia kestävä kumppanuus muun muassa harjoitteluuyhteyksissä työelämän kanssa on mahdollistanut toimintatutkimuksen tekemisen.

Luovuus

Laureassa luovuus kuvataan seuraavasti: ”Luovuus nähdään kehittämishankkeen voimavarana. Kehittämishankkeen innoittajana on yhdessä havaittu muutoksen tarve, halutaan uutta mutta ei vielä varmasti tiedetä, mitä se tuottaa. Kehittämishanke mahdollistaa luovuuden käyttöön oton, kaikki ovat matkalla jonnekin.” Luovuuteen ollaan myös matkalla. (Raij 2007, 23.)

Luovuus on ilmentynyt esillä olleista harjoittelukäytänteissä eri tavoin. Havainnoitsijoiden mielestä luovuus harjoittelussa on jotain uudenlaisen, uusia ideoita tarjoavan mallin tai järjestelmän luomista. Esimerkkinä luovista järjestelmistä on mainittu Optima-oppimisympäristön ja teknologian monipuolinen sekä uudenlainen hyödyntäminen. Optiman oppimisympäristöä on voitu hyödyntää niin oppimisen ohjaamisessa kuin myös opiskelukokemusten reflektoinnissa toisten opiskelijoiden kanssa sekä harjoittelun aikaisten oppimistehtävien tekemisessä.

Laurean omista tutkimus- ja kehittämislaboratorioissa tehty harjoittelu on koettu erityisen luovana. T&K-laboratorio ympäristö jo sinänsä on koettu luovana, jossa uutta osaamista on syntynyt eri alojen asiantuntijuuden, opiskelijoiden, opettajien ja Laurean yhteistyökumppaneiden yhteistyönä, johon kansainvälisten opiskelijoiden mukaan tuoma monikulttuurisuus on tuonut oman luovan lisäulottuvuutensa. Toimintaympäristöinä T&K-laboratoriot on koettu vapauttavina ja innostavina. Oppijat ovat saaneet omilla luovilla, monialaisilla menetelmillään paneutua kulloinkin kyseessä olevaan ongelmaan. T&K-laboratorioissa on koettu, että niissä on lupa heittäytyä, kokeilla uutta, joka on edellytys luoville ratkaisuille, menetelmille ja uuden osaamisen synnyttämiselle. Monialaisella ja monikulttuurisella dialogilla on ollut suuri merkitys luovan toiminnan synnyttämiselle.

Luovuus on ilmennyt myös oppijan kykyinä, haluna ja rohkeutena heittäytyä uusiin, ennalta arvaamattomiin tilanteisiin. Työelämän tehtävissä edellytetään rohkeaa ja luovaa otetta. Laajoihin kehittämishankkeisiin, joiden sisällä myös harjoittelun tekeminen on mahdollista, liittyy erilaisia nopeasti muuttuvia tilanteita, joiden ratkaiseminen edellyttää luovia ratkaisuja. Luovien ratkaisujen tekeminen vaatii tilanneherkkyyttä ja nopeaa yksilöllistä reagointikykyä. Luovuus sallii erilaisia tapoja toimia ja jokainen oppija asettaa itselleen omaan persoonsa mukaiset tavoitteet. Opittavan ilmiön teoreettinen jäsentäminen on auttanut opiskelijaa

hahmottamaan ilmiötä uudesta, laajemmasta näkökulmasta. Tavoitteena oppimisessa on luoda uusia toimintamalleja ja –ratkaisuja, joiden käyttöönotto edellyttää osittain vanhoista käytänteistä poisoppimista. Luovissa ratkaisuisissa ja toimintamalleissa kehitetään koko alaa niin työelämän kuin koulutusorganisaation näkökulmasta.

Luova harjoitteluprosessi ei aseta oppimiselle tiukkoja päämääriä ja tavoitteita, vaan sallii yksilöllisen kehittymisen. Oppija itse löytää kehittymistavoitteensa, jotka saattavat konkretisoitua vasta harjoitteluprosessin aikana. Tavoitteiden asetanta lähtee oppijasta ja hänen persoonallisuudestaan. Luovuusulottuvuus ja sen salliminen voivat parhaimmillaan edistää oppimista sitouttamalla ja motivoimalla oppijoita. Luovuus, vapauden salliminen ei kuitenkaan sovi kaikille oppijoille. Luova toiminta edellyttää oppijalta aktiivista, oma-aloitteista otetta ja tavoitteiden asetantaa, johon kaikilla oppijoilla ei ole valmiuksia. Luova toiminta kaikessa vapaudessaan vaatii kuitenkin ohjausta ja ohjauksellista vastuunottoa. Vapaus ja luovuus harjoittelussa tuovat vastuuta niin opiskelijalle, ohjaajalle, kuin työelämäohjaajalle. Tarvitaan päämäärä, johon systemaattisesti pyritään ja johon systemaattisesti ohjataan. Tavat, miten päämäärään pyritään voivat kuitenkin vaihdella oppijan persoonallisuuden mukaan. Luovuus harjoittelussa on opiskelijälähtöistä ja -ehtoista toimintaa, jolla on suuri merkitys opiskelijan ammatillisen kasvun kehittäjänä.

5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

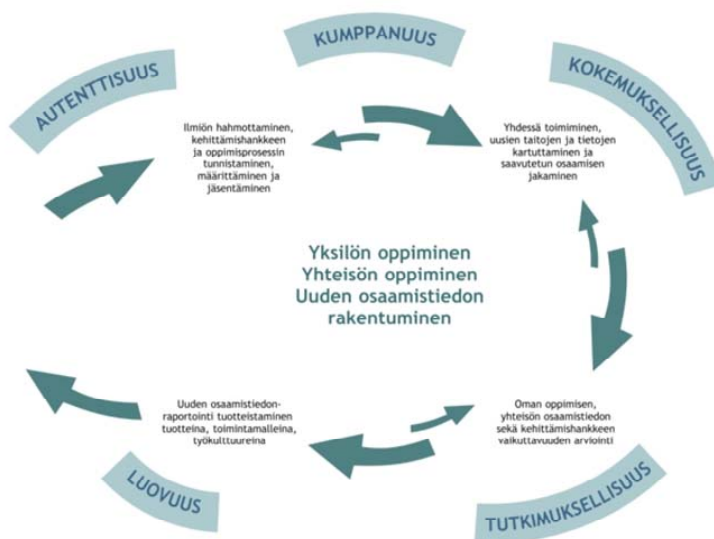
Harjoittelu asiantuntijaksi kehittymisen edistäjänä edellyttää kasvavaa yhteistoiminnallisuutta harjoittelun eri osapuolien kesken. Yhteistoiminnallisuus edellyttää aitoutta, aktiivisuutta ja vastuunottamista opiskelijan ammatillisen kasvun kehittymisestä. Yksilöllisyyden huomioiminen on harjoitteluprosessissa keskeistä. Vapaus ja luovuus harjoittelussa tuovat mukanaan vastuunottamisen. Harjoittelun yhteinen systemaattinen suunnittelu ja harjoittelun prosessien avaaminen luovat kivijalan ja varmistavat Win-Win-periaatteen toteutumisen ja kirkastavat harjoittelun fokusta harjoittelun tavoitteita ja tarkoituksen. Tämä näkyy osallisuutena työyhteisöön, työyhteisön ilmapiiriin positiivisuutena, jatkuvana toimijoiden keskeisenä vuorovaikutuksena ja reflektointina. Yhteisöllisyys auttaa ajatusten jakamista, uusien työvälineiden haltuunottamista ja vertaistuen antamista. Oppimistuloksena harjoittelun osapuolet hahmottavat ilmiöitä uusista näkökulmista.

Jatkuvuus kumppanuuksissa vaikuttaa myönteisesti harjoitteluprosessin kehittymiseen. Uusien teknologisten ratkaisujen omaksuminen vuorovaikutusympäristöiksi tukevat monipuolista yhteisöllisyyttä ja mahdollistavat ohjauksen uudet vaihtoehdot. Organisaation integratiiviset oppimisympäristöt tarjoavat haasteellisen harjoittelu- ja oppimisympäristön, jossa mahdollistuu laaja-alaisesti ja rohkealla tavalla kansainvälisyys, tutkimuksellisuus ja monikulttuurisuuden ja –alaisuuden huomioonottava ohjaus.

Suunnitellut ja harkitut oppimisolosuhteet mahdollistavat omalta osaltaan harjoitteluprosessin osapuolien kehittymistä. Opiskelijan rooli todentuu aktiivisena oman oppimisensa ohjaajana. Ammatillista kasvua tukee rohkeus heittäytyä uusiin haasteisiin ja kohtaamisiin. Teorian ja käytännön elävä yhdistäminen ja uusien toimintaa rikastavien ratkaisuvaihtoehtojen oma oivaltaminen luovat pohjaa syvälliselle oppimiselle.

Kehittämisehdotuksina on nostettavissa kehittämispohjaisen oppimisen ulottuvuuksien tietoinen tunnistaminen ja niiden merkityksen ymmärtäminen ammatillisen kasvun edistäjänä. Tämä vaatii lisää yhteisöllistä keskustelua. Systemaattinen harjoittelua ohjaava prosessi ja LbD-ulottuvuuksien saaminen hyötykäyttöön ovat tärkeitä tekijöitä harjoittelukäytänteiden kehittämisessä. Harjoittelun systemaattisella suunnittelulla tähdätään syvällisen oppimisen edellytysten parantamiseen ja siten asiantuntijaksi kehittymisen edistämiseen.

Osaamisen kehittäminen LbD-toimintamallissa (mukaillen Raij 2007)

Kuva 1. Osaamisen kehittämisen prosessi LbD-toimintamallissa. (Mukaillen Katariina Raij, Pedagoginen strategia 2007)

Osaamisen kehittymistä LbD-toimintamallissa kuvataan yksilön oppimisena, yhteisön oppimisena ja uuden osaamistiedon rakentumisena. Osaamisen kehittämisen prosessi todentui harjoittelun benchmarkingissa esillä olleissa hyvissä käytänteissä.

Harjoittelu on nähtävä omana prosessinaan ja sen erityisyys tunnistaa, vaikka se integroituu osaksi opiskelijan opiskeluprosessia. Ammattikorkeakoulussa työelämäyhteys on voimakas. Harjoittelun näkeminen osana opiskelijan urakehitystä ja ammattikorkeakoulun työelämäyhteyksien avaintoimintona vie kehitystä eteenpäin.

Harjoittelu asiantuntijaksi kehittymisen edistäjänä ammattikorkeakoulussa on keskeisessä asemassa. Harke-hankkeen nostamien valtakunnallisten kehittämissuosituksen mukaan tavoitetilana 2010 on, että harjoittelulle annetaan ammattikorkeakouluissa se status ja panostus, joka sille koulutusohjelmien ja tutkintojen suurimpana yksittäisenä opintokokonaisuutena kuuluu. Harjoittelun sta-

tuksen nostaminen vaatii koko ammattikorkeakoulusektorilta perustavaa laatua olevaa ajattelutavanmuutosta. Se tarkoittaa osuutta strategioissa ja toimintasuunnitelmissa kaikilla tasoilla, harjoittelun ohjaukseen ja kehittämiseen kohdennettua resurssointia sekä tavoitteellista toimintaa. Harjoittelun kehittyminen sille asetettuihin tavoitteisiin edellyttää johdon sitoutumista ja resurssien uudenlaista suuntaamista harjoittelun tulosten varmistamiseen.

Harjoittelu tulisi nähdä nykyistä laajemmin koulutuksen ja elinkeino- ja työelämän rajapintana ja sitä tulisi hyödyntää oppimisympäristönä: uusien asioiden oppimisena, koulutuksen sisällön sekä myös elinkeino- ja työelämän kehittämisen välineenä.

Lähteet

Aineksia onnistuneeseen harjoitteluun. 2006. Salonen, P. (toim.) Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Ammattikorkeakoululaki 351/2003.

Benchmarking-käsikirja.1998. Helsinki. Laatukeskus.

Pedagoginen strategia. 2007. Laurea-ammattikorkeakoulu.

Raij, K. 2007. Learning by Developing. Vantaa: Laurea University of Applied Sciences. Laurea Publications A-58.

Salonen, P. 2007. Harjoittelusta amk-opintojen kuningas. Harjoittelun kehittämishankkeen 2004-2006 loppuraportti. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Liitteet

LAUREA

ESITYS

Liite 1

Harjoittelun hyvä käytänte

Karhunen, H., Ignatius, J. Kukkonen M-L, Luotonen, E. ja Mustonen P.

HARJOITTELUN Benchmarking 22.11.2007

Toimipiste/koulutusala

Opintojen vaihe

Harjoittelutoimintaympäristön kuvaus

Harjoittelun kuvaus

LbD-ulottuvuuksien, autenttisuus, kumppanuus, kokemuksellisuus, tutkimuksellisuus ja luovuus, todentuminen asiantuntijaksi kasvussa

Lomake palautetaan hannele.karhunen@laurea.fi 18.10.2007

LAUREA

**OHJELMA Liite 2
Harjoittelun BM**

22.11.2007

**HARJOITTELU ASiantuntijaksi Kehittymisen Edistäjänä Ammat-
tikorkeakoulussa - kehittämispohjaisen oppimisen toimintamalli
(LbD) harjoittelussa**

Aika to 22.11.2007 klo 9.00 - 15.15
Paikka Tikkurila B303
Osallistujat Laurealaiset opettajat/ohjaajat, opiskelijat,
suunnittelijat ja työelämäedustajat

BM-päivän ohjelma

8.30	Kahvi
9.00	Avaus laatukoordinaattori Hannele Karhunen
9.15-10.45	Asiantuntijaluento projektipäällikkö Paula Salonen, KPAMK Into-hanke www.into@cou.fi
10.45-11.00	Keskustelua
klo 11.00-11.45	Lounas (omakustanteinen)
klo 11.45-12.00	Hyvien käytänteiden esittelyn aloitus pj. Mai ja-Leena Kukkonen
12.00-12.15	Hyvinkää, Eila Marttila
12.25-12.40	Lohja, Ritva Hautala
12.50-13.05	Tikkurila, Taina Kokko
	Tauko
13.30-13.45	Vapo, Leena Pekkonen ja Minna Pulli
13.55-14.10	Leppävaara, Mailis Korhonen
14.20-14.35	Leppävaara, Bec, Elisa Leinonen
14.45-15.00	Otaniemi, Sami Sundell
15.10-15.15	Päivän koonti, laatupäällikkö Jaana Ignatius

LAUREA

HAVAINNOINTILOMAKE
 Harjoittelun hyvät käytänteet

Harjoittelu- käytännön nimi	LbD-ulottuvuudet perusteluineen				
	Autenttisuus	Kumppanuus	Kokemuksellisuus	Tutkimuksellisuus	Luovuus
Hyvinkää					
Lohja					
Tikkurila					
Vapo					
Leppävaara					
Omat oivallukset					